

LIETUVOS EKONOMIKOS RAIDA IR PERSPEKTYVOS

Pasaulio ekonominė plėtra po truputį lėtėja. Neapibrėžtumas dėl politikos pokyčių tarptautinės prekybos srityje yra viena svarbesnių priežasčių, dėl kurių pasaulio ekonominis aktyvumas praranda pagreitį. Pasaulyje vis mažiau didėja apdirbamoji gamyba. Kartu vis mažiau auga tarptautinė prekyba. Tikėtina, kad pamatinė šios prekybos plėtra netgi yra mažesnė, nei rodo naujausi duomenys, nes ją kol kas didinančiai veikia nuogaštavimai, kad vėliau gausės prekybos suvaržymų. Pasaulio ūkio augimą slopina ir kiti veiksniai. Kinijoje, kurioje ekonominė plėtra jau ilgą laiką lėtėja, praėjusių metų pabaigoje pablogėjo investicijų rodikliai, o tai turi poveikį ir kitoms regiono šalims. Išsivysčiusių ekonomikų grupėje išsiskyrė Vokietijos ūkinė raida, joje, be kitų veiksnių, poveikį turėjo dėl vėlavimo prisitaikyti prie naujų taršos matavimo procedūrų gerokai sumenkusi automobilių gamyba. Prastėjo padėtis ir Italijoje, kur susirūpinimas dėl valdžios finansų padėties neigiamai paveikė vidaus paklausą, ypač investicijas.

Prastesnę išorės aplinką kol kas iš dalies atsveria stipri vidaus paklausa. Tai, visų pirma, sietina su padėtimi darbo rinkoje. Mažėjant nedarbiui ir trūkstant darbuotojų, darbo užmokestis privačiajame sektoriuje pernai kilo vienu didžiausių tempų nuo ekonomikos atsigavimo pradžios. Jo augimo tempas viršijo 9 proc. Dar daugiau nei privačiajame sektoriuje darbo užmokestis kilo valstybės sektoriuje. Visa tai prisidėjo prie nemenko gyventojų pajamų augimo, o tai ir toliau palaikė gana stabilią privačiojo vartojimo plėtrą. Gyventojų pajamas didino ir kiti valstybės priimti sprendimai – buvo didinamos neapmokestinamosios pajamos, pensijos ir kitos socialinės išmokos. Valstybės sprendimai gyventojų pajamas ne mažiau nei pernai didins ir šiemet, o tai vėl turės skatinantį poveikį privačiajam vartojimui. Kiek kitaip apibūdintina tikėtina investicijų raida. Per pastaruosius dvejus metus investicijos Lietuvoje augo itin sparčiai – per metus jos padidėdavo 6–7 proc. Investicijas skatino anksčiau gerėjusi tarptautinė ekonominė aplinka ir pradedantys atsigauti kapitalui suformuoti skiriamų lėšų iš ES fondų srautai, kurie pernai padidėjo maždaug trečdaliu. Šių veiksnių įtaka artimiausiais metais vis dėlto pasikeis. Didelis neapibrėžtumas ir prastėjantys lūkesčiai pasaulyje turės poveikį ne tik užsienio šalių, bet ir Lietuvos įmonių sprendimams dėl investicijų. Tikėtina, kad investicijas ne tiek daug, kiek pastaruosiu metu, gausins ir lėšų iš ES fondų naudojimas.

Ekonominę raidą ir toliau stipriai veiks pokyčiai darbo rinkoje. Pagal įvairius duomenų šaltinius, praėjusiais metais dirbančiųjų Lietuvoje daugėjo, nors dar prieš keletą ketvirčių užimtųjų gausėjimo nebuvo tikimasi. Be kitų veiksnių, tokiai užimtumo raidai poveikį darė palankesni migracijos srautai, kuriuos prognozuoti gana sunku. Tiesa, net tuo atveju, jei grynoji migracija tebebus pagerėjusi, užimtųjų skaičiaus didėjimo per artimiausius kelerius metus nevertėtų tikėtis, nes pamatinės demografinės tendencijos yra neigiamos – darbingo amžiaus gyventojų grupę papildoma mažiau jaunų asmenų, nei ją palieka vyresnių gyventojų. Kitas svarbus aspektas – pasikeitę migracijos srautai tik nedaug pakeičia padėtį darbo rinkoje. Reikšminga įtampa darbo rinkoje vis dar yra, o tai reiškia, kad ir toliau bus juntamas spaudimas darbo užmokesčiui. Pastarasis, matyt, negalės didėti tiek daug, kiek kilo pastaruosiu metu, nes darbuotojams atitenkanti sukuriama pridėtinės vertės dalis jau dabar yra priartėjusi prie istoriškai didžiausios reikšmės. Vis dėlto darbo užmokestis turėtų kilti nemenkai, o tai ir toliau skatinančiai veiks vidaus paklausą.

Ūkio augimas po truputį lėtės. Jau ne vienus metus ūkio aktyvumas Lietuvoje viršija potencialųjį jo lygį. Tokią ekonomikos būseną parodo jau gana mažas nedarbas, daug daugiau nei našumas kylantis darbo užmokestis, reikšmingai padidėjusi darbuotojams atitenkanti sukuriama pridėtinės vertės dalis. Ekonomikai esant virš jos potencialo, ūkio plėtra neturėtų būti tokia pat veržli kaip iki šiol, nes didelė dalis gamybos veiksnių jau panaudota. Kita svarbi aplinkybė – vis prastėjanti tarptautinė ekonominė aplinka. Tiek nuogaštavimai dėl tarptautinės prekybos, tiek nuviliančios naujienos iš įvairių pasaulio regionų blogina Lietuvos prekybos partnerių perspektyvą, o kartu ir Lietuvos eksportuojančio ekonomikos sektoriaus tikėtiną raidą. Dabar numatoma, kad 2018 m. išaugęs 3,4, šiemet realusis BVP padidės 2,7, o kitąmet – 2,6 proc.

Infliacija tebebus sumažėjusi. Kitaip nei praėjusiais metais, šiemet infliaciją mažinančiai turėtų veikti kritusios naftos kainos. Kol kas daroma prielaida, kad skaičiuojant eurais naftos kainos šiemet bus maždaug dešimtadaliu mažesnės nei pernai. Pasiekusios aukščiausią lygį per ketverius metus, naftos kainos praėjusių metų pabaigoje gerokai sumažėjo, nes suintensyvėjo rinkų dalyvių nuogaštavimai dėl pasaulinės ūkio plėtros, o naftos pasiūla tuo pat metu buvo didesnė, nei numatyta. Kitokia numatoma maisto žaliavų kainų kaita.

Didžiąją 2018 m. dalį maisto žaliavų kainos tebebuvo nukritusios, nes jas slopino pakankama šių žaliavų pasiūla ir atsargos, o metų pabaigoje aptariamoms kainoms pradėjo kilti. Tai aiškinama mažesne šių žaliavų gamyba (iš dalies dėl klimato sąlygų) ir nemenka pasauline paklausa. Daugiau nei pernai bendrąją infliaciją didins ir administruojamosios kainos, nes dar praėjusių metų pabaigoje ėmė gerokai kilti šilumos energijos kainos, o šių metų pradžioje padidintos elektros ir dujų kainos. Didelę infliacijos dalį – apie pusę jos – lems su vidaus ekonomine raida labiausiai susijusios kainos, o būtent – paslaugų kainos. Jų augimas tebebus nemažas, nes ir toliau nemenkai didės darbo atlygis, gerokai pralenksiantis darbo našumo kilimą; paslaugų kainas didinančiai veiks ir vidaus paklausos keliamas spaudimas. Dabar numatoma, kad vidutinė metinė infliacija, pernai sudariusi 2,5, šiemet bus lygi 2,4, o kitąmet – 2,3 proc.

Numatoma Lietuvos ekonomikos raida

	2019 m. kovo mėn. prognozė ^a			2018 m. gruodžio mėn. prognozė		
	2018 ^b	2019 ^b	2020 ^b	2018 ^b	2019 ^b	2020 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	2,5	2,4	2,3	2,6	2,4	–
BVP defliatorius ^c	3,4	2,4	2,2	2,6	2,4	–
Darbo užmokestis ^d	9,6	8,1	6,7	9,5	6,9	–
Importo defliatorius ^c	4,7	1,8	1,8	4,1	1,8	–
Eksporto defliatorius ^c	3,8	1,8	1,7	2,7	1,8	–
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)						
Bendrasis vidaus produktas ^c	3,4	2,7	2,6	3,2	2,8	–
Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	3,9	3,9	3,6	4,2	4,0	–
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	0,6	0,9	0,8	0,4	1,0	–
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas ^c	6,7	5,3	4,2	7,8	5,3	–
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	4,9	4,0	3,7	4,6	4,2	–
Prekių ir paslaugų importas ^c	4,4	4,6	4,5	3,8	4,9	–
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	6,2	6,0	5,9	6,3	6,1	–
Užimtųjų skaičius (% , pokytis per metus) ^e	1,0	0,2	–0,3	0,6	0,0	–
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	2,5	2,0	1,3	2,3	1,7	–
Einamosios sąskaitos balansas	–0,3	–0,5	–1,4	0,1	–0,2	–
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	1,2	1,2	0,1	1,7	1,9	–

^a Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos pagal išorės aplinkos prielaidas, sudarytas pagal duomenis, paskelbtus iki 2019 m. vasario 12 d., ir kitus duomenis, paskelbtus iki 2019 m. kovo 1 d.

^b Prognozė.

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

^d 2019 m. darbo užmokesčio augimo prognozė neapima jo perskaičiavimo dėl įsigaliojusių mokesčių ir pensijų sistemos pakeitimų.

^e Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją.